

3. Грішнова О. А. Формування якості робочої сили та конкурентоспроможності працівника в процесі інвестування в людський капітал. / О.А.Грішнова // Конкурентоспроможність у сфері праці: Зб. наук. пр. – К.: І-т економіки НАН України. – 2001. – С.117-126.
4. Грузіна І. А. Вплив факторів нематеріальної мотивації на формування трудової поведінки робітників / І. А. Грузіна // Економіка розвитку. – 2010. – №3. С. 67-69.
5. Іванченко Г.В. Особливості використання нематеріальних стимулів на вітчизняних підприємствах / Г.В. Іванченко // Економіст. - 2010. - № 3. - С. 21-23.
6. Іванов С.Л. Роль нематеріальних чинників мотивації праці у формуванні людського капіталу сучасного підприємства в Україні / С.Л.Іванов // Наукові праці НДФІ. - 2010. - № 5. - С. 34-38.
7. Клименко С. М. Управління конкурентоспроможністю підприємства: [Навчальний посібник] / С. М. Клименко, О. С. Дуброва, Д. О. Барабась, та ін. – К.: КНЕУ, 2006. - 527 с.
8. Колот А.М. Мотивація персоналу: [Підручник] / А.М. Колот - Вид. 2-ге, без змін. - К.: КНЕУ. - 2006. - 340 с.
9. Комаричина В.В. Оцінка рівня якості трудового життя / О.В. Комаричина // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2010. – Вип.68. – С.368-379.
10. Компанієць В.В. Оцінка якості трудового життя персоналу: методика та можливості її застосування / В.В.Компанієць // Вісник економіки транспорту і промисловості, випуск 25, Харків, УкрДАЗТ, 2009 р., с.
11. Павлов В.А. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка та стратегія забезпечення / В.А. Павлов: монографія. – Д.: Вид-во ДУЕП, 2006. – 276 с.
12. Портер М. Стратегія конкуренції: Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів. / М. Портер; Пер. з англ. А. Олійник та Р. Сільський. – К.: Основи, 1997. –390 с.
13. Пушкар З. М., Нематеріальна мотивація та оцінка її ефективності / З. М. Пушкар, В. П. Буднік // Управління розвитком. – 2011. - №4. – С. 37-38.
14. Романова Н. В. Механізм управління якістю трудового життя : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.09.01 / Н. В. Романова. – Донецьк, 2006. – 20 с.
16. Тужилкіна О.В. Підвищення вагомості нематеріальних чинників мотивації праці у формуванні людського капіталу сучасного підприємства в Україні / О.В. Тужилкіна // Актуальні проблеми економіки. - 2010. - № 9. - С. 37-41.
17. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление / Р.А. Фатхутдинов - М.: ИНФРА-М. - 2000. - 312с.

В статье рассмотрено теоретическое содержание и критерии качества трудовой жизни работников современных организаций, раскрыта сущность конкурентоспособности предприятия и доказано влияние на ее рост повышения показателей уровня качества трудовой жизни.

Theoretical maintenance and criteria of quality of labour life of workers of modern organizations are considered in the article, essence of competitiveness of enterprise is exposed and influence is well-proven on her increase of increase of indexes of level of quality of labour life.

Рецензент: д.е.н., професор Михайлова Л.І.
Дата надходження до редакції: 29.03.2012 р.

УДК 658.016/.018

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

О. В. Макарик, к.е.н., доцент, Сумський державний університет

Розглянуто основні фактори, що впливають на підвищення інвестиційного потенціалу економічних систем. Виявлено характер впливу даних факторів. Проаналізовано негативні та позитивні риси шляхів збільшення підвищення інвестиційного потенціалу.

Актуальність теми. На даному етапі розвитку економіки України за умов незавершених трансформаційних процесів та посилення ролі децентралізації у питаннях інвестиційної політики країни особливої актуальності набуває пошук оптимальних заходів щодо підвищення інвестиційного потенціалу як країни в цілому, так і окремо взятого суб'єкта підприємницької діяльності.

Сучасний стан інвестиційного комплексу України характеризується кризовим характером. Така ситуація пояснюється не тільки і не стільки відсталістю та неконкурентоздатністю вітчизняних об'єктів інвестування, скільки відсутністю впевненості інвесторів щодо збереження та множення їх вкладень за сучасних соціально-економічних та політичних умов в Україні. Неви-

значеність впливу екзогенних факторів на об'єкт інвестування повинна нівелюватися значними внутрішніми характеристиками рентабельності такого об'єкта, що мають переконати інвесторів у доцільності вкладень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемам інвестиційної політики та вивчення інвестиційного потенціалу присвячені дослідження цілого ряду вітчизняних і зарубіжних вчених: С.К. Майєрс, Й.Ф. Магі, Г.А. Сік, В.Н. Беренс, І.А. Бланк, І.Т. Балабанов, Т.Г. Бень, І.В. Багрова, А.В. Верба, О.С. Галушко, А.Б. Ідрисов, С.О. Москвин, В.П. Савчук, С.Я. Салига, В.А. Ткаченко, Р.Б. Тянь, В.Г. Федоренко та інші.

Основні результати дослідження. Інвестиційний потенціал являє собою здатність об'єктів інвестування реалізувати сукупність інвестиційних можливостей щодо генерування додаткових потоків капіталу завдяки мобілізації наявних ресурсів з метою підвищення вартості об'єкту інвестування [1].

Інвестиції поділяються на внутрішні та зовнішні. Для суб'єкта підприємницької діяльності вигіднішими є зовнішні інвестиції, що є теоретично необмеженими, ніж внутрішні, що формуються від перерозподілу прибутку від діяльності такого підприємства. Таким чином, при наявності потреби у інвестиціях об'єкти інвестування намагаються максимальні обсяги залучити із зовнішніх джерел, а решту необхідного об'єму інвестицій поповнюють за рахунок капіталізації прибутків від основної діяльності.

Однією з особливостей інвестиційного потенціалу суб'єктів господарювання в Україні є те, що основним джерелом інвестицій (станом на початок 2010 року) є власні кошти підприємств та організацій – 63,5 % обсягу інвестицій у основний капітал [2]. Отже, на даний момент вітчизняні підприємства використовують більш дорогі джерела інвестування, на маючи доступу до зовнішніх джерел фінансування на прийнятних умовах.

За даними рейтингу Світового банку Ease of Doing Business Index, станом на початок 2012 року Україна знаходилась на 145-ому місці із 183-ох країн за показником легкості ведення бізнесу. Даний індекс базується на дев'яти внутрішніх індикаторах: початок бізнесу, робота з дозволами на будівництво, реєстрація майна, отримання кредиту, захист прав інвесторів, система оподаткування, міжнародна торгівля, забезпечення виконання контрактів та закриття підприємства. Місце України в рейтингу у розшифровці за категоріями за підсумками 2011 року наведено у таблиці 1.

Даний рейтинг відображає лише одну складову інвестиційного потенціалу – процес ведення бізнесу. Кожен об'єкт інвестування має такі важливі складові: ресурсна, інфраструктурно-технологічна, клієнтська, конкуренція, а також вплив держави.

Таблиця 1

Категорії легкості ведення бізнесу

Рейтинг за категоріями	Місце України в рейтингу
Початок бізнесу	145
Робота з дозволами на будівництво	179
Реєстрація майна	164
Реєстрація підприємств	118
Отримання кредиту	32
Захист прав інвесторів	109
Система оподаткування	181
Міжнародна торгівля	139
Забезпечення виконання контрактів	43
Закриття підприємств	150

Ресурсна складова включає в себе сукупність сировинних, людських, технічних, екологічних та інших ресурсів, без яких неможливе створення благ, які будуть об'єктами реалізації у майбутньому. Інфраструктурно-технологічна складова поєднує рівень та якість залучених для виробництва технологій, програмного забезпечення, якість інфраструктури а також необхідність та ступінь використання інформації. Клієнтська складова – основні споживачі продукції. До уваги беруться рівень їх попиту, фінансовий стан, забезпеченість альтернативними благами для задоволення їх потреб тощо. Конкуренція у сфері діяльності об'єкту інвестування також має велике значення: ступінь насиченості ринку перебуває в оберненій залежності від прибутковості діяльності в такій галузі. Вплив держави важко переоцінити – держзамовлення, державні програми розвитку, фінансування, дотації, субвенції, податкові пільги тощо. У сучасних українських умовах при грамотному поєднанні адміністративної та монетарної політики держави стосовно певної галузі економіки можна досягнути її небаченого розквіту. Однак, при цьому якась інша дотаційна сфера буде занепадати.

На сьогодні рівень інвестування в економіку України залишається низьким. За показником інвестицій на душу населення Україна у десятки разів відстає навіть від країн Східної Європи. Так, відповідно до підрахунків Європейського банку реконструкції та розвитку кумулятивний показник обсягу прямих іноземних інвестицій в Україні на душу населення станом на початок 2012 року склав 1084 дол. США на душу населення тоді, як у Чехії – 7 418, Болгарії – 6 226., Казахстані – 3 706, Польщі – 3 155, Румунії – 2 350 [3].

Однією з головних причин низького рівня прямого іноземного інвестування в Україні поки що залишається несприятливий, порівняно з іншими країнами інвестиційний клімат. Робота щодо підвищення інвестиційної привабливості економіки країни та окремих регіонів ведеться постійно [4, 5].

Головним донором інвестицій в реальний сектор української економіки є банківський сектор. Саме банки в нашій країні є основним суб'єктом

акумулювання та перерозподілу фінансових ресурсів. Однак, вітчизняні банки до цього часу не відновили активне кредитування реального сектору, що прирівнюється до інвестицій. Натомість зростають масова частка та обсяги споживчого кредитування у кредитному портфелі.

До негативних рис інвестиційної привабливості України слід віднести також: низьку купівельну спроможність; недосконалість податкового законодавства; нестабільність нормативно-правової бази; значний тіньовий сектор економіки, що робить неконкурентноспроможною продукцію «білого» сектору; відсутність чіткої та послідовної пріоритетної державної й регіональної політики; низький рівень капіталізації українських банків та небажання великих банків кредитувати ризиковані проекти, що спричинене недавньою кризою у фінансовому секторі; високий рівень корумпованості в органах влади.

Низький рівень диверсифікації джерел залучення прямих іноземних інвестицій в Україну по країнах-інвесторах може бути ризиком залежності економіки України від політики кількох країн – основних інвесторів. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає майже 83 % загально-го обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр, Німеччина, Нідерланди, Російська Федерація, Австрія, Велика Британія, Франція, Швеція, Віргінські Острови, Британські та Сполучені Штати Америки.

Ще одною негативною характеристикою є непропорційний розподіл обсягів залучення інвестицій у регіони України. Так, до восьми регіонів: Дніпропетровської, Харківської, Донецької, Київської, Львівської, Одеської, Запорізької, АР Крим та до м. Київ надходить найбільше всього інвестицій – 89,7 % всіх залучених прямих іноземних інвестицій. Це саме ті регіони, які на сьогодні вже є економічно розвинутими та найбільш привабливими для іноземних інвесторів. Таке спрямування прямих іноземних інвестицій та інвестицій в основний капітал в регіональному розрізі не сприяє рівномірному соціально-економічному розвитку регіонів та посилює подальше збільшення розриву у їх розвитку. Як зазначено в Концепції Державної цільової програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011–2015 роки до основних перешкод, які необхідно подолати для збільшення інвестиційної активності є:

- несприятливі умови інвестування, зокрема недосконале законодавство щодо захисту прав власності, адміністрування податків, отримання у власність земельних ділянок, вимог до здійснен-

ня та контролю підприємницької діяльності;

- недостатня державна підтримка інвестиційної діяльності, неналежна система підготовки програм і проектів для державного інвестування;

- нерозвиненість інвестиційного ринку та інвестиційної інфраструктури;

- відсутність правових засад та дієвих механізмів державного-приватного партнерства в інвестуванні.

Висновки. Таким чином, можемо сформулювати основні заходи, що забезпечать підвищення інвестиційного потенціалу в контексті формування інвестиційної політики держави:

- спрощення механізмів податкової, митної та регулятивної політики, спрямоване на розширення бази інвестиційних ресурсів та полегшення доступу до них для суб'єктів господарювання;

- спрощення доступу підприємств до банківських довгострокових кредитів, зниження процентних ставок, поліпшення умов довгострокового кредитування без втрати фінансової незалежності об'єкта інвестування;

- збільшення обсягів присутності іноземного капіталу в економіці України;

- законодавче створення надійної системи страхування та перестраховування інвестиційних ризиків, заснування за участі держави страхової компанії і забезпечення її виходу на міжнародні страхові ринки;

- надання іноземному інвесторові права оренди (а не власності, як це нерідко пропонується) на земельну ділянку під розміщення підприємства з іноземним капіталом на вигідний для нього термін;

- сприяння акумуляції коштів населення в рамках системи соціального та пенсійного страхування та їх спрямування на довгострокове кредитування інвестиційної діяльності;

- запровадження механізму акумулювання вільних коштів, зокрема у венчурних фондах;

- створення системи державних гарантій стабільності та для забезпечення довгострокового фінансування інвестиційних проектів;

- забезпечення реалізації спеціальних режимів інвестиційної діяльності у вільних економічних зонах та територіях;

- впровадження механізму стимулювання енерго- та ресурсозбереження, переходу на «зелені» технології як засобу підвищення продуктивності та вивільнення значних інвестиційних ресурсів.

Список використаної літератури:

1. Дідух С.М. Динаміка формування, накопичення та реалізації інвестиційного потенціалу [Електронний ресурс] / С.М. Дідух // Проблеми системного підходу в економіці. — 2009. — № 3.
2. Концепція Державної цільової програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011–2015 роки [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://in.ukrproject.gov.ua/index.php?get=564&id=2548>.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

4. Орловська Ю. В., Зайченко О. О. Інвестиційний маркетинг як інструмент залучення іноземних інвестицій в Україну та її регіони // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ. - Сб. научн. трудов. - Ливадия-Донецк: ДОННУ. - 2007. - Т. 1. - С. 38-43.

5. Медведкін Т. С., Соколов Г. В. Технологічна конкурентоспроможність економіки України на світовому ринку // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ. - Сб. научн. трудов. - Ливадия-Донецк: ДОННУ. - 2007. - Т. 1. - С. 485-491.

Рассмотрены основные факторы, которые влияют на повышение инвестиционного потенциала экономических систем. Выявлен характер влияния данных факторов. Проанализированы негативные и позитивные черты путей повышения уровня инвестиционного потенциала.

The main factors that affect the improvement of the investment potential of economic systems. The character of the influence of these factors. Analyzed the negative and positive features of ways to improve the investment potential.

Рецензент: к.е.н., доцент Клецова Н.В.

Дата надходження до редакції: 25.06.2012 р.